

การเมืองในสถานศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว

ความนำ

สถานศึกษาเป็นองค์การทางสังคม ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ และมีวัฒนธรรมในการประกอบกิจการเฉพาะเจาะจง ที่ต่างไปจากองค์การทางสังคมประเภทอื่น แต่ก็มักจะมีปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่คล้าย ๆ กับองค์การทางสังคมอื่น คือมี “การเมืองในองค์การ” (Organizational politics) หรือ “การเมืองในสถานศึกษา” ซึ่งพฤติกรรมการเมืองในสถานศึกษา คือ กิจกรรมที่สมาชิกกระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุน ให้ได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ และทรัพยากร หรือผลประโยชน์อื่นใดเพื่อตนหรือกลุ่มตน ภายใต้สถานการณ์ที่มีความขัดแย้งและมีความไม่แน่นอนสูง พฤติกรรมทางการเมืองในสถานศึกษา อาจดำเนินไปเป็นปกติวิสัย หรืออาจมีสภาพรุนแรงถึงขั้นมีการปฏิบัติต่อกันอย่างไม่เป็นธรรม

หากสถานศึกษาใดมีเหตุการณ์ลักษณะนี้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตการทำงานที่ยาวนาน ก็อาจจะส่งผลเสียต่อบรรยากาศการทำงาน บุคลากรอาจมีความรู้สึกไม่ดี เพราะมองว่าพฤติกรรมการเมืองในสถานศึกษา มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงานและความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความขัดแย้งจะบั่นทอนความรู้สึกของคน ทำให้คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษาตกต่ำลง อย่างไรก็ตาม ถ้าหากผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและรู้เท่าทัน ก็อาจจะไม่มองการเมืองในสถานศึกษาแต่เพียงด้านลบ คือแทนที่ผู้บริหารจะปฏิเสธ หรือพยายามขจัดพฤติกรรมการเมืองให้หมดสิ้นไป หากแต่ได้ทำความเข้าใจ และศึกษาหาวิธีการที่เหมาะสม ที่จะใช้พฤติกรรมดังกล่าวไปในทิศทางสร้างสรรค์ การเมืองในสถานศึกษาก็อาจมีคุณค่า เกิดประโยชน์และเป็นผลดีต่อองค์การ

ความสำคัญ

การเมืองเป็นกิจกรรมที่จะทำให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยตรง อำนาจคือความสามารถที่จะทำให้ใคร ทำอะไรในสิ่งที่ตนต้องการ แม้ว่าอำนาจจะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ บางครั้งอำนาจ(เชิงนิเสธ)อาจเป็นเหตุให้บางคนกระทำบางอย่างที่ไม่พึงปรารถนา นำไปสู่ปัญหาทางสังคมและปัญหาลักษณะอื่น ๆ ในหน่วยงาน แต่อำนาจ(เชิงสร้างสรรค์)จะเป็นพลังที่ทำให้กลไกต่าง ๆ ขององค์การมีการขับเคลื่อน เมื่อบุคคลต้องก้าวเข้าสู่งานในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็สถานศึกษาระดับใด เขาควรเข้าใจว่า การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันเป็นระบบของความร่วมมือ ลักษณะธรรมชาติขององค์การสมัยใหม่ ตามนัยแห่งทฤษฎีพฤติกรรม

องค์การ (Organization Behavioral Theory) ได้อธิบายไว้ชัดเจนในเรื่องอำนาจและการเมือง เพื่อควบคุมพฤติกรรมของระบบความร่วมมือในองค์กร

ด้วยเหตุที่ระบบความร่วมมือในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมทางการเมือง เป็นเรื่องของการต่อรองเพื่ออำนาจของกันและกันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ขบวนการของกิจกรรมในสถานศึกษาก็เปรียบเสมือน ขบวนการทางการเมือง โดยโครงสร้างองค์การของสถานศึกษาก็เปรียบเสมือนผลของการแข่งขันอำนาจระหว่างผู้ที่เข้าร่วมอยู่ในสถานศึกษา ความรู้เรื่อง “การเมืองในสถานศึกษา” จึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับความสนใจ

ความหมาย

การเมืองในองค์กร หรือ การเมืองในสถานศึกษา คือ แนวคิด (concept) ที่คนในสังคมองค์กรและ นักวิชาการสร้าง (construct) ขึ้น เพื่อให้เป็นคำที่เรียกแทนการอธิบาย (explain) ปรากฏการณ์หรือ พฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสถานศึกษา

การเมืองในสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่ดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ และใช้อำนาจในการจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์เพื่อตนหรือกลุ่มตน เป็น กิจกรรมที่อยู่นอกเหนือระบบอำนาจที่ยอมรับกันตามปกติ ของกระบวนการดำเนินงานในสถานศึกษา ลักษณะปรากฏการณ์ของกิจกรรมอาจดำเนินไปภายใต้ความขัดแย้ง และอาจสะท้อนให้เห็นชัดเจนหรืออำพราง แต่จะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศ หรือแบบแผนการปฏิบัติงาน และความรู้สึกของบุคลากรในสถานศึกษาทั้งในทางบวกและลบ

แนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

ตามการรับรู้ หรือความคิดเห็นของคนทั่ว ๆ ไป มองว่า การเมืองในสถานศึกษา เป็นเรื่องของการชิงดีชิงเด่น การช่วงชิงความได้เปรียบซึ่งกันและกันของบุคคล เพื่อนำมาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ การทำงานเอาหน้า การตั้งข้อกล่าวหาเพื่อทำลายชื่อเสียงและความเชื่อถือกัน การใช้เล่ห์เหลี่ยมชั้นเชิงเพื่อเอาชนะคู่แข่ง การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย การแสวงหาความนิยมชมชอบให้คนอื่นเห็นดีเห็นงามในสิ่งที่ตนเองทำ การชักจูงหวานล่อหรือแสวงหาพรรคพวกด้วยวิธีการต่าง ๆ เพราะการมีพวกมากทำให้มีความหมายและมีคุณค่า การมีพวกมากทำให้มีน้ำหนักในการต่อรอง มีคนเกรงใจ เกรงบารมี

ยิ่งไปกว่านั้น ในบรรยากาศของการเล่นเกมทางการเมือง ผู้เล่นอาจแสดงท่าทีบริสุทธิ์และจริงใจแบบมิตรแท้ต่อกัน แต่ถ้าเมื่อใดที่อีกฝ่ายเปลี่ยนพลังหรือมีจังหวะ ก็สามารถขจัดคู่แข่งให้ออกไปนอกเส้นทางเพื่อช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ที่ตนต้องการได้ทันที

แต่การมองการเมืองในสถานศึกษาตามแนวทางทั่ว ๆ ไปแบบนี้ ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มักได้รับข้อแนะนำให้เข้าใจว่า พฤติกรรมการเมืองที่เห็นและเป็นไปนั้น เป็นเรื่องปกติธรรมดา เมื่อจะต้องอยู่ร่วมงานและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ก็ต้องเรียนรู้และศึกษาสภาพวัฒนธรรมและสังคมของสถานศึกษาให้ถ่องแท้ เรียนรู้ที่จะปรับตัวและวางตนเองให้เหมาะสมกลมกลืน ให้ความสำคัญอ่อนน้อม ทำตนให้เข้ากับคนง่าย แต่ตลอดเวลาการทำงานจะต้องรู้จัก รู้ลึก และยังคงรู้จักพัฒนาและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ งานที่ได้รับมอบหมายต้องทำให้เต็มที่ ขยัน อดทน มุ่งมั่น ซื่อสัตย์สุจริต และรักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษาเมื่อทำได้เช่นนั้น การเมืองในสถานศึกษาก็ไม่ใช่เรื่องน่ากลัว

ส่วนแนวคิดทางวิชาการเกี่ยวกับพลังทางการเมืองในองค์การ มีข้อสันนิษฐาน (assumption) เป็นทำนองว่า องค์การเป็นการรวมตัวของกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายหลายฝ่าย ซึ่งจะแข่งขันช่วงชิงอำนาจและอิทธิพลกันและกัน กลุ่มฝ่ายหลากหลายเหล่านั้นจะแสวงหา ปกป้องผลประโยชน์และรักษาสถานภาพทางอำนาจของตนไว้ หากมีการจัดสรรแบ่งปันอำนาจในองค์การไม่เท่าเทียมกัน ก็จะมีผลต่อการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมต่อกัน การใช้พลังทางการเมืองเพื่อการทำลายฝ่ายตรงข้าม อาจมีความรุนแรงไม่ยิ่งหย่อนการเมืองในสังคมใหญ่ ข้อสันนิษฐานดังกล่าวจะสะท้อนความเป็นจริงเกี่ยวกับการเมืองในองค์การสถานศึกษาด้วยหรือไม่ อย่างไร เป็นเรื่องที่น่ารับรู้ไว้ เพื่อเป็นหัวข้อการศึกษากันต่อไป แต่การเมืองในสถานศึกษา มีประเด็นควรพิจารณาอยู่ 4 ประการคือ

ประการที่หนึ่ง ที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจ ฐานอำนาจในสถานศึกษาน่าจะมีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ (1) อำนาจหน้าที่ (authority) เป็นอำนาจที่เกิดจากสิทธิของตำแหน่ง เช่น อำนาจของผู้บริหาร คณบดี อธิการบดี คณะกรรมการ อนุกรรมการ ซึ่งเป็นอำนาจตามกฎหมาย เป็นอำนาจที่มุ่งผลประโยชน์ร่วมของส่วนรวม วิธีการพื้นฐานของการใช้อำนาจคือ การยินยอม การยอมให้ หรือ การซื้อฟังกู้ใช้ อำนาจนี้คือ ผู้บริหาร คณะกรรมการ หรือ อาจเรียกเป็นอย่างอื่นตามกฎหมาย กติกา หรือ ข้อบังคับของสถานศึกษา ผู้มีอำนาจและหน้าที่ดังกล่าว จะเป็นฐานให้มีอำนาจอื่นตามมา เช่น อำนาจการให้รางวัล ความดีความชอบ (reward power) อำนาจบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติซึ่งมีกฎหมายรองรับ (legitimate power) สามารถใช้เพื่อตัดสินหรือสั่งการทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษ และ (2) อำนาจ (power) ที่เป็นความสามารถเฉพาะของบุคคล เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวผู้นำ โดยจุดหมายของการใช้อำนาจการนำ อาจเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล หรือเพื่อส่วนรวม เป็นพื้นฐานพฤติกรรมแบบการพึ่งพา คือทำให้มีผู้ตาม หรือมีพรรคพวก หรือมีบริวาร พฤติกรรมการเมืองในสถานศึกษา จึงเป็นการมุ่งแสวงหาและให้ได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าว เพื่อให้ตนเองหรือพรรคพวก ได้มีโอกาส หรือมีบทบาทในการตัดสินเกี่ยวกับเป้าหมาย

หรือทิศทางการดำเนินภารกิจ หรือการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม อำนาจทั้งสองลักษณะนี้หากมีการใช้ไปตามธรรมเนียมของคลองธรรม และเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ก็จัดว่าเป็นระบบอำนาจที่ยอมรับกันตามปกติ ส่วนอำนาจลักษณะอื่น เช่น อำนาจความเชี่ยวชาญ (expert power) ส่วนอำนาจที่ทำให้ผู้อื่นนำไปอ้างอิง(reference power)ของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่น่าจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเมืองในสถานศึกษา

ประการที่สอง ความต้องการทรัพยากรในทางเศรษฐกิจ ผลักดันให้บุคคลมีการแข่งขันเพื่อการมีอำนาจ โครงสร้างองค์การแบบปิระมิดของสถานศึกษา ทำให้ตำแหน่งที่มีอำนาจเหนือสุดอยู่ในรูปแบบของบุคคลคนเดียว หรือในรูปองค์คณะบุคคล การไต่บันไดไปจนถึงระดับสูงย่อมเป็นไปได้ยากหากปราศจากอำนาจ ในทำนองเดียวกัน ผู้บริหาร หรือองค์คณะบุคคลระดับสูงที่ไร้อำนาจ ย่อมไม่อาจได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็น ด้วยเหตุนี้ ระบบความร่วมมือทางการเมืองในกระบวนการใช้อำนาจ มักเป็นข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ง่ายในสถานศึกษา

ประการที่สาม มูลเหตุหลักของพฤติกรรมการเมือง นอกจากความต้องการมีอำนาจของบุคคล ยังมีเหตุปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก เช่น หากเกณฑ์การประเมินผลงานมีความเป็นอัตนัยสูง ย่อมจะเปิดช่องให้มีการวิ่งเต้นเข้าหากลไกของอำนาจ หรือบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันแล้วนำไปสู่ความขัดแย้ง เพราะการมุ่งเอาชนะอีกฝ่ายด้วยการเข้าถึง เพื่อโน้มน้าวผู้มีอำนาจให้สนับสนุนแนวคิด และตัดสินใจตามที่ตนต้องการ หรือในกรณีที่สถานศึกษาตกอยู่ในภาวะผันผวน เพราะมีแรงกดดันจากอำนาจภายนอก ที่จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด อาจส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเมืองได้ เนื่องจากบุคลากรเห็นว่า ผลการเปลี่ยนแปลงอาจกระทบความมั่นคงของงาน ทำให้ขาดความมั่นใจในงาน จึงหันมาแสดงพฤติกรรมเอาอกเอาใจผู้มีอำนาจ แต่พฤติกรรมการเมืองในสถานศึกษาบางกรณี อาจเกิดขึ้นเพราะบุคลากรเพียงต้องการแสดงอำนาจเหนือคนอื่นด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อบีบบังคับ(coercive power)ให้คนทำตามความต้องการ หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน โดยไม่คำนึงในสิ่งที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยส่งเสริมให้มีการใช้อำนาจทางการเมืองในสถานศึกษาอยู่อีกหลายประการ เช่น เมื่อเกิดวิกฤตขาดแคลนทรัพยากร สถานศึกษาได้รับการจัดสรรมา แต่ไม่ชัดเจนว่าหน่วยงานใดคือผู้มีสิทธิในทรัพยากรนั้น อาจส่งเสริมให้มีการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อช่วงชิงกันเองระหว่างหน่วยงาน หรือในกรณีที่สถานศึกษาต้องตัดสินใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการพัฒนาระยะยาว ภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง ผู้บริหารอาจใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อให้การตัดสินใจลุล่วงไปได้ ในทำนองเดียวกัน ภายใต้ความคลุมเครือซับซ้อนของเทคโนโลยีทางการบริหารสถานศึกษา กับสภาพสับสนวุ่นวายของปัจจัยแวดล้อมภายนอก อาจส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเมืองขึ้นได้หลายลักษณะภายในสถานศึกษา และ

ประการที่สี่ กิจกรรมการเพิ่มพลังอำนาจในการแข่งขัน เพื่อให้ได้อำนาจในบางลักษณะ ไม่จัดว่าเป็นเรื่องของการเมือง เช่น ผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสอนของครู การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของบุคลากร(empowerment) การเพิ่มพูนทักษะการวิจัยชั้นเรียน เพื่อให้

บุคลากรมีความเชี่ยวชาญทางการวิจัย (expert power) แต่เงื่อนไขทางการเมืองอาจก่อดำเนิน เมื่อมีกรณี ผู้บริหารมอบรางวัลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่จงรักภักดีต่อตน เช่น ให้ทุนเรียนต่อ โดยมีได้พิจารณาถึงผลการปฏิบัติงาน เพราะเห็นว่าสถานศึกษามีได้กำหนดโครงสร้าง หรือแนวปฏิบัติที่เป็นข้อตกลงในเรื่องนี้ไว้ เป็นต้น

การประยุกต์ใช้

การประยุกต์ใช้คำ จะเน้นไปที่การบริหารการเมืองและการปฏิบัติตนในสถานศึกษา ซึ่งมีแนวปฏิบัติกัน อยู่ 2 แบบคือ แบบมีจริยธรรมกับแบบไร้จริยธรรม

ยุทธวิธีแบบมีจริยธรรม เพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งอำนาจ โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ประกอบด้วย (1) *แนวทางการแสวงหาอำนาจโดยตรง* เช่น การผูกมิตรกับผู้มีอำนาจ ด้วยการให้ความช่วยเหลืองานต่างๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยสนิทสนม เชื้อเชิญผู้มีอำนาจเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญของสถานศึกษา เป็นผู้ไวต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ของหน่วยงานระดับนโยบายหรือต้นสังกัด เพราะการมีข้อมูลข่าวสารสำคัญทำให้มีอำนาจ การสร้างสัมพันธ์เป็นเครือข่ายและเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีประวัติดีเป็นที่ยอมรับของฝ่ายต่าง ๆ จากภายนอกมาร่วมงานด้วยวิธีการที่แยบยล จะช่วยเสริมบารมีทำให้งานสำเร็จและทุกฝ่ายพอใจ การดำรงตนในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เป็นนักสร้างอุดมคติ สร้างบรรทัดฐานทางสังคม ดูแลเรื่องบุคลิกภาพ มีความกระตือรือร้น ซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตา มีคุณลักษณะเป็นที่ประทับใจของสมาชิก จะเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการยอมรับ และเมื่อมีเหตุการณ์หรือปัญหาสำคัญเกิดขึ้นในสถานศึกษา จะต้องปรากฏตัวให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือสาธารณชนเห็นได้ทันที เพื่อแสดงว่าเป็นคนมีความรับผิดชอบสูงและเอาใจใส่งาน (2) *แนวทางการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลและเครือข่าย* เพื่อหวังผลด้านความร่วมมือช่วยเหลือในปัจจุบันและอนาคต เช่น การแสดงความจงรักภักดีที่พอเหมาะพอควรต่อสถานศึกษา การนำเสนอแนวคิด แนวปฏิบัติที่น่าประทับใจ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตนเอง การใช้ความสุภาพอ่อนน้อม ความน่านับหาและคุณลักษณะทางบวกที่มีอยู่ในตน การขอคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน การทำให้ผู้ปกครองและผู้เรียนประทับใจในผลงาน และการส่งบัตรถึงบุคคลในโอกาสสำคัญ เป็นต้น และ (3) *แนวทางการหลีกเลี่ยงความผิดพลาดง่าย ๆ ในการทำงาน* เช่น การวิจารณ์ผู้มีอำนาจหรือผู้บังคับบัญชาต่อสาธารณะ การปฏิบัติงานข้ามหน้าผู้บังคับบัญชาเบื้องต้น การปฏิเสธข้อเสนอของฝ่ายบริหารระดับสูง ซึ่งถือเป็นข้อผิดพลาดทางการเมืองที่สำคัญ เพราะจะเป็นเหตุให้ไม่ได้รับความไว้วางใจอีกต่อไป การตำหนิผู้บังคับบัญชาคนเก่าที่พ้นตำแหน่งหรือหมดอำนาจไปแล้ว ซึ่งความจริงเขายังเป็นสะพานเชื่อมโยงกับผู้บังคับบัญชาคนใหม่ที่อาจมีประโยชน์ต่อตน และอาจถูกมองว่าเป็นคนไม่น่าไว้วางใจ เป็นต้น

ยุทธวิธีแบบไร้จริยธรรม เป็นการกระทำที่ให้ได้มาและใช้อำนาจไปในทางที่ไม่สุจริต เพื่อให้ได้ประโยชน์ส่วนตน เช่น การสร้างอาณาจักร โดยพยายามขยายอำนาจหน้าที่เพิ่มให้มากขึ้น และพยายามให้ตนมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจในเรื่องเหล่านั้น การโจมตีและใส่ร้ายผู้อื่น การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่

ต้องการผลลัพธ์ที่เลวร้าย การขัดขวางมิให้คู่แข่งประสบผลสำเร็จ การแสดงออกต่อสาธารณะว่าตนเองมีความปรารถนาดี ปฏิบัติตนให้คู่แข่งกับบัญชาตายใจ จนยอมมอบความไว้วางใจและอำนาจให้ สุดท้ายแอบบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือ แล้วฉวยโอกาสเข้าไปมีอำนาจแทน การกดดันข่มขู่ให้อยู่ในภาวะจำยอมหากปฏิเสธจะถูกกลั่นแกล้ง การสนับสนุนให้รับงานหรือตำแหน่งระดับสูงที่ผู้ันั้นไม่ถนัด ไม่มีความสามารถ เพื่อให้พบกับความล้มเหลวจนหลุดจากวงจรอำนาจ การยุให้แตกเป็นกลุ่ม ไม่ไว้วางใจและระแวงต่อกัน คอยจ้องทะเลาะทำลายกันเอง เพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งได้

นอกจากนี้ ยุทธวิธีการบริหารการเมืองที่ไม่เป็นคุณในสถานศึกษายังมีอีกมาก เช่น การรับข้อมูลหรือข้อเสนอเอาไว้และให้ความหวัง การยกย้ายถ่ายเทข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อให้เข้าใจคลาดเคลื่อน การเลือกที่จะดึงเข้ามาเป็นพวกหรือควรทำลาย เป็นต้น ยุทธวิธีการบริหารการเมือง และพฤติกรรมการเมืองแบบไร้จริยธรรมในสถานศึกษา ไม่สมควรส่งเสริมให้มีการนำไปปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

1. ประชุม โภติกุล **ยุทธวิธีการใช้อำนาจในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ**
<http://www.moe.go.th/wijai/empower.htm> (ค้นคืน 12 มกราคม 2554)
2. สุจินต์ จันทร์นวล “การเมืองในองค์กร” ใน **ประชาชาติธุรกิจ** 14 และ 18 ธันวาคม 2549 ปีที่ 30 ฉบับที่ 3853-3854
3. สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545) **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บุคส์ลิงค์
4. DuBrin A,j.(1998) *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*. Boston: Houghton Mifflin.
5. **Organization Politics**. http://en.wikipedia.org/wiki/Organizational_politics (ค้นคืน 21 มิถุนายน 2553)

คำสำคัญ พฤติกรรมการการเมืองในสถานศึกษา
ยุทธวิธีการบริหารการเมือง
เล่นเหลี่ยมการเอาชนะคู่แข่งในสถานศึกษา
อำนาจในสถานศึกษา
การแสวงหาอำนาจในสถานศึกษา